

ANADOLU

ARAŞTIRMALARI

JAHRBUCH FUR KLEINASIATISCHE FORSCHUNG

SAYI/ISSUE

21

ANADOLU ARAŞTIRMALARI

JAHRBUCH FÜR KLEINASIATISCHE FORSCHUNG

ANNALS OF ANCIENT ANATOLIA

21

ISSN: 0569-9746

E-ISSN: 2667-629X

İSTANBUL - 2018

ANADOLU ARAŞTIRMALARI
JAHRBUCH FÜR KLEINASIATISCHE FORSCHUNG

Yılda bir sayı olarak yayınlanan uluslararası hakemli, açık erişimli ve bilimsel bir dergidir. Yılda bir sayı yayınlanmaktadır.

This is a scholarly, international, peer-reviewed, open-access journal published international journal published once a year.

Sayı:21
Yıl: 2018
ISSN 0569-9746
E-ISSN: 2667-629X
Basım: 2018

Issue: 21
Year: 2018
ISSN: 0569-9746
E-ISSN: 2667-629X
Printed: 2018

Anadolu Araştırmaları = Jahrbuch für Kleinasiatische Forschung
İstanbul:İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi,
c.: resim, harita, tablo; 24 cm.

1955- yılından itibaren yayınlanmaktadır.

Published since 1955-

© Telif Hakları Kanunu çerçevesinde makale sahipleri ve Yayın Kurulu'nun izni olmaksızın hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz. Yazıların bilim, dil ve hukuk açısından sorumluluğu yazarlarına aittir.

© The contents of the journal are copyrighted and may not be copied or reproduced without the permission of the publisher. The authors bear responsibility for the statements or opinions of their published articles.

Elektronik ortamda dayatınlanmaktadır:
<http://dergipark.gov.tr/iuanadolu>
Ulaşmak için tarayınız:

This journal is also published digitally.
<http://dergipark.gov.tr/iuanadolu>
Scan for access:

1. ARKEOLOJİ – TÜRKİYE.
2. ARKEOLOJİK ARAŐTIRMALAR – SÜRELİ
YAYINLAR

1. ARCHAEOLOGY – TURKEY
2. ARCHAEOLOGICAL STUDIES – PERIODICAL
PUBLICATION

Anadolu Araştırmaları Dergisi iThenticate
intihal tespit programı kullanmaktadır.

This journal uses the iThenticate plagiarism
detection program.

Yazışma Adresi:

Prof. Dr. Mustafa H. SAYAR
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Tarih Bölümü,

Adres: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Anadolu
Araştırmaları Dergisi

Correspondence Address:

Prof. Dr. Mustafa H. SAYAR
Istanbul University, Faculty of Letters,
Department of History
Address: Istanbul University, Faculty of Letters,
Annals of Ancient Anatolia

Ordu Cad. No: 6, 34459 Laleli/İstanbul
E. Posta: anadolarastirmalari@istanbul.edu.tr
Tel: +90(212) 440 00 00/15929

ANADOLU ARAŞTIRMALARI

YAYIN SAHİBİ / OWNER

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ

YAYIN SAHİBİ TEMSİLCİSİ/REPRESENTATIVE OF OWNER

Prof. Dr. Hayati DEVELİ
Edebiyat Fakültesi Dekanı

SORUMLU MÜDÜR/DIRECTOR

Prof. Dr. Mustafa H. SAYAR

YAYIN KURULU/EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Mustafa H. SAYAR (Müdür)
Prof. Dr. Güler ÇELGİN
Prof. Dr. Mahmut KARAKUŐ
Prof. Dr. Őevket DÖNMEZ
Doç. Dr. Erkan KONYAR
Doç. Dr. Meltem ALPARSLAN
Dr. Öğr. Üyesi Emre ERTEN

EDİTÖRLER/EDITORS

Prof. Dr. Mustafa H. SAYAR
Doç. Dr. Erkan KONYAR
Araő. Gör. Armağan TAN

YAYINA HAZIRLAYAN ve TASARIM PREPARED AND DESIGN BY

Araő Gör. Armağan TAN

İSTANBUL-2018

ANADOLU ARAŞTIRMALARI

21

İÇİNDEKİLER/TABLE OF CONTENTS

ARAŞTIRMA MAKALELERİ-RESEARCH ARTICLES

ONUR SADIK KARAKUŐ

Karadeniz ve Anadolu Kentlerinde Theos Hypsistos Kültü

The Cult of Theos Hypsistos in the Black Sea and Anatolian Cities 1-20

HALE TÜMER

Doğu Toros Petroglifleri: Tırşın Yaylası ve Çevresi

East Taurus Petroglyphs: Tırşın Plateau and Its Surroundings 21-41

MAHMUT BİLGE BAŐTÜRK

Őarhöyük MÖ 2. Binyıl Mimarisi Üzerine Ön Gözlemler

Preliminary Observations on the 2nd Millennium Architecture at Őarhöyük 42-55

ESRA ALP

Bottle Shaped Vessels in Anatolia and the Syrian Bottle

Anadolu'da ŐiŐe Biçimli Kap Formları ve Suriye ŐiŐesi 56-75

İSMAİL BAYKARA - BERKAY DİNÇER - SERKAN ŐAHİN

Gürgürbaba Tepesi: Alt ve Orta Paleolitik Dönem Buluntu Yerleri, ErciŐ-Van

Gürgürbaba Hill: Lower and Middle Paleolithic Sites, ErciŐ-Van 76-104

HARUN DANIŐMAZ

Political Relations between the Urartian and Assyrian Kingdoms: A Regional Comparison in Areas of Conflict

Urartu Krallığı ile Assur Arasındaki Siyasi İliŐkiler: ÇatıŐma Alanlarında

Bölgesel Bir KarŐılaŐtırma 105-123

NİLGÜN COŞKUN

Keban Projesi: Ağın Hoşrik Mevki ve Kalecikler Kurtarma Kazılarına Yeni Bir Bakış

A New Look at Ağın Hoşrik and Kalecikler Area Rescue Excavations 124-153

HABERLER-NEWS

RABİA AKARSU

"Doğu Anadolu Arkeolojisinin Sorunları ve Çözüm Önerileri Paneli" Üzerine

The Panel on the "Problems and Solution Suggestions of Eastern Anatolian Archaeology" 154-179

*“Bir vatanın sahibi olmanın yolu,
o topraklarda yaşanmış tarihi olayları bilmek,
doğmuş uygarlıkları tanıma ve sahip olmaktan geçer.”*

*“The path to own a homeland is to know
the historical events which have taken place on that land,
to know and own the civilisations born on that land.”*

K. Atatürk

Keban Projesi: Ağın Hoşriik Mevki ve Kalecikler Kurtarma Kazılarına Yeni Bir Bakış¹

Nilgün Coşkun²

Öz

Ağın (Elazığ), kuzeyde Kemaliye (Eğin) ile Erzincan Ovası'na, batıda da Arapkir yolu ile Malatya Ovası'na açılan önemli bir alandır. Karasu ile Murat nehirleri, Keban Barajı'nın yapımından önce Ağın'da birleşerek Fırat'ı oluşturmaktaydılar. Keban Baraj Gölü alanının doğusundaki verimli Altınova Bölgesi, büyük boyutlu ve merkez karakterli höyükleri ile diğer alanlara göre daha yoğun çalışmalara sahne olmuştur. Bununla birlikte Keban Baraj Alanının batıya açılan Ağın çevresinde daha sınırlı ölçüde çalışmalar yapılmıştır. Keban Projesi kapsamında Ağın bölgesinde 1968 ve 1972 yılları arasında Prof. Dr. Ümit Serdaroğlu başkanlığında Hoşriik Mevki, Kalecikler Höyüğü, Kilise Yazısı ve Kalaycık'ta kazılar yapılmıştır. Ancak bu kazıların buluntuları, yayınlanmadan Elazığ Müzesi depolarında kalmıştır. Bu çalışmada Kalecikler Höyüğü ve Hoşriik Mevki buluntularının ilk tanıtım ve değerlendirmesi sunulmaktadır. Bu çalışmanın sonucunda Hoşriik Mevki ile Kalecikler Höyüğü arasında tarihsel gelişim açısından tam bir benzerlikten bahsedebiliriz. Her iki yerleşim de, Elazığ-Malatya bölgesinin tarihsel sürecini paylaşmış görünmektedir. Keban Bölgesi'nin batısındaki bu merkezlerin, ne tür bir yerleşim modeli içinde yer aldığı, Yukarı Fırat Havzası yerleşimleri içindeki önemi ancak tüm malzemenin değerlendirilmesi ile mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yukarı Fırat Havzası, Keban Projesi, Ağın, Çanak Çömlek

A New Look at Ağın Hoşriik and Kalecikler Area Rescue Excavations

Abstract

Ağın (in Elazığ province) located to the west of Keban Dam, is an important area opening to the Erzincan Plain by Kemaliye (Eğin) to the north, and to the Malatya Plain by Arapkir to the west. Karasu and Murat rivers merged in Ağın before the construction of the Keban Dam. The fertile region of Altınova, situated to the east of Keban Dam Lake has become an area of intense investigations due to its large mounds bearing a central character. However, the archaeological works carried out around Ağın to the west, is limited. Within the scope of the Keban Project, excavations were carried out by Prof. Ümit Serdaroğlu at Hoşriik Area, Kalecikler Mound, Kilise Yazısı and Kalaycık in Ağın region between 1968 and 1972. However, the material uncovered as a result of these excavations, unfortunately, remained in the Elazığ Museum depo without publication due to his untimely death. In this study, we are presenting the preliminary data on Hoşriik Area and Kalecikler Mounds material group. As a result of this study, we can talk about the exact similarity between Hoşriik Mevki and Kalecikler Mound in terms of historical development. Both settlements seem to share the historical process of the Elazığ Malatya region. What kind of settlement model these centers in the west of the Keban Region are in and their

¹ Geliş-Submitted: 20.07.2018 - Kabul-Accepted: 11.10.2018

Atıf/Citation: Coşkun, N. (2018). Keban Projesi: Ağın Hoşriik Mevki ve Kalecikler Kurtarma Kazılarına Yeni Bir Bakış. *Anadolu Araştırmaları*, 21, 124-153.

² Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Alahan-Antakya, Hatay, Türkiye, nilguncoskun@yahoo.com Orcid ID: 0000-0003-0848-9413

importance in the Upper Euphrates Basin settlements will be only possible with the evaluation of all materials.

Keywords: *Upper Euphrates Basin, Keban Project, Ağın, Pottery*

Keban Projesi kapsamında, 1968 yılında Elazığ'ın Ağın İlçesi'ndeki Pağnik Vadisi'nde bulunan Hoşriik Mevki, 1968-1971 arasında vadi bitimindeki nekropol alanı ile 1968-1972 arasında da aynı vadinin güneyindeki Kalecikler Höyüğü'nde Doç. Dr. Ümit Serdaroğlu başkanlığında kazılar yapılmıştır (Fig.1)³. Kazı yapılan alanlar, Arapgir'den gelen suların, Karasu ile birleştiği yerde oluşan dar bir vadi içinde sıralanmıştır. Ancak bu kazılar sonucunda ele geçen malzeme, çalışılmadan Elazığ Müzesi depolarında kalmıştır. Aşağıdaki satırlarda bu malzeme grubu hakkında ilk tanıtım ve değerlendirmelerde bulunacağız.

Hoşriik Mevki, Pağnik Vadisi'nin başlangıcındaki alçak yamacın doğusunda yer alır ve Kalecikler Höyüğü'nün yaklaşık 800 m. batısındadır. Vadi içinde yer alan düz yerleşimlerden oluşur (Serdaroğlu, 1971, s. 23). Alanın batısında Bizans Dönemi'ne tarihlendirilen bir nekropol alanı bulunur (Serdaroğlu, 1970b, Plan 4). 1968 yılı kazılarında vadi başlangıcında 5 alan kazılmıştır. B Alanı olarak adlandırılan alanda, M.Ö. I. bine tarihlendirilen çanak çömlekler ile Erken Tunç Çağı boyalı çanak çömlekleri bulunmuştur (Serdaroğlu, 1970, s. 36). Hoşriik Mevki'nde yapılan tek sezonluk kazılara ait tarihlendirmeler çanak çömlek buluntular göz önünde bulundurularak yapılmıştır.

Kalecikler, Ağın Pağnik Vadisi'nin güneyinde, kalker ana kaya üzerinde yer alan ve kuzeyi sel sularınca oldukça tahrip olmuş, yaklaşık 40 m. yüksekliğine, küçük boyutlu bir höyüktür; güneyindeki doğal yükseltiyeye bir boyunla bağlanmıştır (Serdaroğlu, 1969, s. 190).

Höyükte güçlü surlarla çevrili, üç evreli Roma ve Bizans yapı katlarının (Serdaroğlu, 1970a, s. 38) sebep olduğu büyük tahribat nedeniyle Demir Çağ tabakalarına ait belirlenebilmiş bir mimari plan söz konusu değildir. Güney eteklerinde çanak çömlek buluntuları ile M.Ö. I. Binyıla tarihlenen bir tabaka saptanmıştır. Geç Tunç Çağ'da tam planı belirlenemeyen, konutlara ait olduğu düşünülen taş temeller ortaya çıkarılmıştır (Serdaroğlu, 1974, s. 17). Höyük üzerindeki açmalarda bu döneme ait pitos ve çanak çömlek parçaları bulunmuştur (Serdaroğlu, 1972, s. 17). Kalecikler Höyüğü Orta ve Erken Tunç

³ Zamansız vefatıyla büyük üzüntü yaratan Prof. Dr. Ümit Serdaroğlu'nu saygı ve rahmetle anmayı bir borç bilirim. Başta kendisi olmak üzere tüm kazı ekibinin zor koşullarda ve titizlikle yaptığı çalışmalarını şükranla anıyorum. Keban Kurtarma Kazıları Kapsamında yürütülmüş olan Hoşriik Mevki, Kalecikler, Kalaycık ve Kilise Yazısı kazılarının çanak çömlek malzemesinin çalışılması iznini veren Elazığ Müze Müdürlüğü'ne ve Arkeolog Bülent Demir'e teşekkürlerimi sunarım. Çalışmamız, 16483 numaralı "Ağın, Kilise Yazısı, Kalaycık ve Kalecikler Kazılarının Çanak Çömlek Buluntularının Belgeleme Çalışmaları" başlığı ile Mustafa Kemal Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğüne desteklenmiştir.

Çağı yerleşimlerine ait herhangi bir mimari plandan bahsedilmez. Veriler tamamen çanak çömlek buluntulara dayanmaktadır. Bununla birlikte Karaz türü çanak çömleklerin bulunduğu ve konglomera ana kaya üzerindeki tabakada güçlü bir yangın tespit edilmiştir (Serdaroğlu, 1971, s. 25).

Vadinin sonunda yer alan, Kalecikler Höyüğü'nün yaklaşık 1 km. güneydoğusundaki nekropol alanı, kalker tabana açılan mezarlardan oluşur ve buluntuları itibarıyla MS. 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Serdaroğlu, 1970a, s. 40).

Kalecikler Höyüğü'nde Kalkolitik Dönem'den Bizans Dönemi'ne kadar yerleşimin olduğu anlaşılmıştır (Serdaroğlu, 1969, s. 191).

Aşağıda, Kalecikler Höyüğü ile Hoşrik Mevki kazılarında ele geçen çanak çömlek malzeme tanıtılacaktır. Bugün Elazığ Arkeoloji Müzesi Etütlük Eser Deposu'nda bulunan çanak çömlekler üzerinde, buluntu merkezi (Hoşrik Mevki kazı malzemesi "Ağın" ismiyle kaydedilmiştir), çalışma yılı, açması ve derinliği yazılmıştır. 1972 yılında müzeye teslim edildikten sonra ilk kez bu çalışma kapsamında Ağın kazılarının (Hoşrik Mevki, Kalecikler Höyüğü, Kilise Yazısı ve Kalaycık Tepe) çanak çömlek malzemeleri incelenmiştir. Bu yazı bir ön rapor niteliğinde olup tüm malzemenin değerlendirme ve yayın çalışmaları devam etmektedir.

Hoşrik Mevki Çanak Çömlek Buluntuları:

Kalkolitik Dönem (Lev. 2: 1-3): Hoşrik Mevki kazılarında Kalkolitik Dönem'e ait çanak çömleklerden bahsedilmemesine karşın, incelediğimiz parçaların üçünün mal ve teknik özellikleri ile paralelleri göz önünde bulundurulduğunda bu döneme tarihlendirilmesinin yanlış olmayacağı düşüncesindeyiz. Parçaların tamamı kahve tonlarında hamurlu, kaba kum-taşçık ve bir örnek de (Lev. 2: 3) bitki katkılı olup, kötü pişirilmişlerdir. Tamamı el yapımıdır. Derin çanakların benzerlerine Keban Barajı kurtarma kazılarında ve Fırat Havzası yüzey araştırmaları ile Karababa Baraj Gölü alanında yapılan yüzey araştırmalarında rastlanılmıştır⁴.

Erken Tunç Çağı: Bu döneme ait çanak çömlekler çalıştığımız malzeme grubu içinde sayıca çoktur ve farklı mal gruplarına ait örnekler vardır.

⁴ Lev. 2: 1: Norşuntepe Geç Kalkolitik: Hauptmann, 1976, Fig. 59: 9; Tülintepe Erken Kalkolitik: Esin, 1979a, Şek. 71: 5; Malatya Kuyuluk: Russell, 1980, Fig. 8: 185: 12; Lev. 2: 2: Norşuntepe: Hauptmann, 1982, Fig. 37: 9; Lev. 2: 3: Tülintepe Erken Kalkolitik: Esin, 1979a, Şek. 71: 22; Adıyaman Yassıhöyük: Russell, 1980, Fig. 8: 294: 6; Malatya Değirmen-tepe: Geç Kalkolitik: Özdoğan, 1977, Şek. 67: 13.

Basit Yalın Mallar (Plain Simple Ware) (Lev. 2: 4-6): Bu mallar, tüm Erken Tunç Çağı boyunca Kuzey Suriye, Güneydoğu Anadolu ve Yukarı Fırat Havzası'nda fabrikasyon olarak üretilmiş ve yaygın biçimde kullanılmıştır. Açık renk hamurları ve orta kum, az bitki katkıları ile iyi pişirilmiş iki örnek incelenmiştir. Benzerleri Yukarı ve Orta Fırat Havzalarında, Amik Ovası'nda ve Güneydoğu Anadolu'da vardır⁵. Bu türde çanak çömlekler, Yukarı Fırat Havzası'nda, ETÇ'nin erken evrelerinde⁶ güney ile ilişkili diğer mal gruplarıyla beraber sıkça görülür ve Erken Transkafkasyalı toplulukların bölgeye yerleşmesiyle de sayıları giderek azalır.

Karaz Malları (Lev. 3, 4: 1-5): Erken Tunç Çağı içinde değişik zamanlarda, Kafkaslar'dan Doğu Akdeniz'in güney kıyılarına kadar çok geniş bir alanda kullanım görmüştür (Marro, 2011, s. 292). Keban Projesi kurtarma kazılarında da yoğun olarak bulunmuştur. Yukarı Fırat Havzası'nda, Arslantepe'de VII. tabakadan⁷ itibaren bu tür çanak çömlekler görülmeye başlanır (Palumbi, 2003, s. 86, 101). İncelediğimiz çanak çömleklerin, kremden kahveye ve kiremite değişen hamur renkleri vardır. İnceden kabaya değişen boyutlarda kum ve bazen de bitki katkılı olup elde yapılmışlardır. Bu mal grubunun en belirgin özelliği pişirilme esnasında bilinçli olarak yapılan renk farklılıklarıdır. İçi ya da dışı siyah görünümlü, çift renkli Karaz kapları (Lev. 3) ile beraber Hoşrik Mevki kazılarında iyi veya orta derecede fırınlanmış, içi ve dışı aynı renkte kiremit-kahve mallar da bulunmuştur (Lev. 4: 1-5). Açık tüm örneklerde vardır ancak kalitesi farklıdır. Bu mal grubuna ait örneklerin benzerleri tüm Yukarı Fırat Havzası'ndaki kazı ve yüzey araştırmalarında bulunmuştur⁸.

Kiremit-Kahve Mal (Lev. 4: 6-8): Kahve tonlarında hamurları vardır ve hamurlarının renginde astarlıdırlar. Orta kum ve bitki katkılı kaplar orta derecede pişirilmiştir, üçü de el yapımıdır. Form olarak *Plain Simple Ware* ile

⁵ Lev. 2: 4: Adıyaman Hacıhalil: Russell, 1980, Fig. 13: 295: 11; Amik I: Braidwood and Braidwood, 1960, Fig. 312: 2, 6-9; Amik J: Braidwood and Braidwood, 1960, Fig. 337: 2; Samsat XVI-XX: Abay, 1997, Fig. 12: a-f; 68e; 337: 2); Lev. 2: 5: Tepecik ETÇ: Esin, 1970, Fig. 16: 2; Norşuntepe: Hauptmann, 1982, Fig. 50: 4; Adıyaman Bozhöyük: Russell, 1980, Fig. 13: 296: 32.

⁶ *Plain Simple Ware*, Norşuntepe'nin ETÇ I'e tarihlenen XXVI-XXV tabakalarında baskın bir çoğunluğa sahiptir. Hauptmann, bu çok sayıdaki çanak çömleklerin ithal olamayacağını, benzetilmiş yerel üretimler olduğunu düşünür (Hauptmann, 1982, s. 24).

⁷ Arslantepe VII radyocarbon verilerine göre M.Ö. 3750-3400 arasına tarihlendirilir (Frangipane, 2000, s. 440).

⁸ Lev. 3: 1: Elazığ Değirmen-tepe III: Duru, 1979, Lev. 27: 9; Lev. 3: 2: Elazığ Değirmen-tepe I: Duru, 1979, Lev. 31: 26; Lev. 3: 4: Tepecik Geç Kalkolitik-ETÇ I: Yalçın, 2012, Fig. 20; Elazığ Değirmen-tepe II: Duru, 1979, Lev. 29: 11; Lev. 3: 5: Tepecik ETÇ II: Yalçın, 2012, Fig. 3; Elazığ Değirmen-tepe III: Duru, 1979, Lev. 27: 14; Malatya Değirmen-tepe Esin, 1987, Fig. 53: 2; Lev. 3: 6: Tepecik ETÇ I: Yalçın, 2012, Fig. 53; Elazığ Değirmen-tepe IV: Duru, 1979, Lev. 25: 11; Lev. 3: 7: Tepecik ETÇ III: Yalçın, 2012, Fig. 19; Norşuntepe ETÇ I: Hauptmann, 1982, Fig. 56: 1; Elazığ Değirmen-tepe IV: Duru, 1979, Lev. 25: 10; Lev. 3: 9: Elazığ Değirmen-tepe II: Duru, 1979, Lev. 29: 15; Lev. 3: 10: Tepecik Geç Kalkolitik-ETÇ I: Yalçın, 2012, Fig. 271; Lev. 3: 12: Tepecik Geç Kalkolitik-ETÇ I: Yalçın, 2012, Fig. 273; Lev. 2: 13: Elazığ Değirmen-tepe IV: Duru, 1979, Lev. 25: 24; Malatya Değirmen-tepe Esin, 1987, Fig. 53: 20; Lev. 3: 14: Elazığ Değirmen-tepe I: Duru, 1979, Lev. 32: 13; Lev. 3: 15: Elazığ Değirmen-tepe IV: Duru, 1979, Lev. 26: 19; Lev. 3: 16: Elazığ Değirmen-tepe III: Duru, 1979, Lev. 27: 23; Lev. 4: 2: Tepecik ETÇ I-II: Yalçın, 2012, Fig. 275; Elazığ Değirmen-tepe IV: Duru, 1979, Lev. 25: 32; Lev. 4: 3: Malatya Isaköy: Russell, 1980, Fig. 9: 165:2; Lev. 4: 4: Malatya Aşağı Sazlıca: Russell, 1980, Fig. 9: 180:3.

benzerlik gösterir ancak daha kaba hamurları ile yerel karakterlidirler. Yakın benzeri Yukarı Fırat Havzası'nda vardır⁹.

Elazığ Malatya Boyalıları (Lev. 5: 1-7): Kremden devetüyüne değişen tonlarda hamurları vardır. Oldukça ince hamurlu ve iyi pişirilmişlerdir. Açık zemin üzerine koyu kahve ve koyu kiremit renklerde bezeme yapılmıştır. Yatay bant altında zig zag motifi (Lev. 5: 1), yatay bantlar (Lev. 5: 2-4), eğik bantlar (Lev. 5: 5), i içe çizgilerden oluşan üçgen (Lev. 5: 6), merkezinde nokta olan daire motifi (Lev. 5: 7) kullanılmıştır. Bu türde bezemeli örnekler Keban Projesi kurtarma kazılarında ET tabakası olan birçok merkezde izlenir¹⁰. Bu türde boyalılar Altınova Bölgesi'ne özgüdür ve ET II'den itibaren görölmeye bařlar¹¹.

Orta Tunç Çağı: Bu döneme ait çanak çömlekler arasında dört farklı mal grubu bulunmaktadır.

Gri Mal (Lev. 5: 8-10, Lev. 6): Gri renkte hamurlu, hamurunun rengine astarlı bu çanak çömlekler çoğu kez orta veya kaba kum katkılıdır. Orta veya kötü pişirilmişlerdir. Bir örnek dışında (Lev. 6: 1) tamamı parlak akılıdır¹². Gri mal örneklerimizin yakın paralelleri Arslantepe ve Korucutepe'de vardır¹³.

Devetüyü Mal (Lev. 7: 1-3): Devetüyü renkte hamurlu ve hamurunun rengine astarlı örnekler orta kum katlıdırlar ve orta derecede pişirilmişlerdir. Bu gruptaki örneklerin paralelleri Arslantepe ve Korucutepe'de bulunmaktadır¹⁴.

Elazığ Malatya Boyalıları (Lev. 7: 4-8): Kremden devetüyüne değişen tonlarda hamurları vardır. Örneklerden ikisi hamurunun rengine astarlıyken (Lev. 7: 4-5) diğerleri krem astarlıdır. Oldukça ince hamurlu ve iyi pişirilmişlerdir. Tek örnek dışında (Lev. 7: 4) tümü *bichrome* boya bezemelidir.

⁹ Lev. 4: 6: Elazığ Değirmen-tepe III: Duru, 1979, Lev. 27: 5; Lev. 4: 7: Adıyaman Bozhöyük: Russell, 1980, Fig. 12: 296: 51.

¹⁰ Lev. 5: 1: Malatya Karahöyük: Russell, 1980, Fig. 12: 164: 79; şemsiyetepe ET IIIB: Darga, 1986, Lev. 3:e1; Lev. 5: 2-4: Elazığ Değirmen-tepe I: Duru, 1979, Lev. 44: 15, Elazığ Değirmen-tepe II: Duru, 1979, Lev. 35: 8, 23; Elazığ Değirmen-tepe III: Duru, 1979, Lev. 46: 28; Köşkerbaba ET III: Bilgi, 1987, Lev. 130: A.17.

¹¹ Hauptmann, boya bezemeli bu kaplar üzerindeki bezemelerin Karaz tipi çanak çömlekler üzerine uygulanan motiflerden geliştiğini vurgular (Hauptmann, 1982, s. 26). ET II'nin sonu ve ET III'de ise boya bezemede daha karmaşık bir anlayış hakim olur (Duru, 1979, s. 33, 34). Bölgedeki ET boyalıları üzerine detaylı çalışma yapan Marro, erken dönem boyalılarını A- D, geç dönem boyalılarını ise E- H olarak gruplandırır (Marro, 1997, s. 32, 33). Marro, M.Ö. 3. Binin ilk yarısında Yukarı Fırat Havzası'nda toplumsal hiyerarşinin görölmediğini, ET II'den itibaren ortaya çıkan boyalı çanak çömleklerin gelişen hiyerarşinin çanak çömlekler üzerindeki etkisi olduğunu ifade eder (Marro, 2011, s. 302).

¹² Norşuntepe ve İmamoğlu örneklerinin de parlak açkılı oldukları belirtilmiş ve metalik kapları takdit etmiş olabilecekleri önerilmiştir (Hauptmann, 1974, s. 77, Uzunoğlu, 1987, s. 215).

¹³ Lev. 5: 10: Arslantepe V, Di Nocera, 1998, Taf. 8: 6; Korucutepe G-H: Griffin, 1980, Fig. 7: 317; Lev. 6: 1: Arslantepe V, Di Nocera, 1998, Taf. 9: 5; Lev. 6: 3: Arslantepe V, Di Nocera, 1998, Taf. 11: 3; Lev. 6: 4: Arslantepe V, Di Nocera, 1998, Taf. 7: 8; Lev. 6: 5-7: Arslantepe V, Di Nocera, 1998, Taf. 7: 17; Lev. 6: 11: Arslantepe V, Di Nocera, 1998, Taf. 22: 4.

¹⁴ Lev. 7: 3: Arslantepe V, Di Nocera, 1998, Taf. 12: 6; Korucutepe I: Griffin, 1980, Fig. 14:G.

Bezemele koyu kahve ve kiremit tonlarda yapılmıştır. Yatay bantlar üzerinde noktalar (Lev. 7: 4-5), yatay bantlar altında yıldız motifi (Lev. 7: 6), üçgen içinde nokta motifi (Lev. 7: 7) ve içi dolu üçgenlerle yatay bant arasında içi taramalı üçgen motifi (Lev. 7: 8) kullanılmıştır. Boyalıların benzerlerine Yukarı Fırat Havzası'nda rastlanır¹⁵.

Habur Malı (Lev. 7: 9): M.Ö. II. Binyılın erken safhasında oldukça geniş bir alanda yayılma imkânı bulmuş bu mal grubu, bir çömleğe ait gövde parçasıyla temsil edilir. Pembe hamurlu, hamurunun renginde astarlı, orta kum katkılı ve orta pişirilmiştir. Dışı açkılanan kabın üzerinde kiremit renkte boyayla yapılmış yatay kalın bantlar vardır. Elazığ-Malatya Havzası'nda yaygın olmayan¹⁶ bu mal grubunun benzerleri Arslantepe, İmikuşığı ve İmamoğlu'nda vardır¹⁷.

Geç Tunç Çağı (Lev. 8): Bu dönem çanak çömleklerinin tamamı kiremit-kahve mal grubu içinde değerlendirilmiştir. Kremden devetüyüne, kahveden kiremite değişen hamur renkleri vardır. Tamamı hamurunun renginde astarlanmıştır. İki örnek (Lev. 8: 5, 8) açkısız, diğerleri ise hafifçe açkılanmış seri üretim mallardır¹⁸. Hemen hepsi orta kum katkılı ve orta derecede pişirilmiştir. Tamamı çark yapımıdır. Yukarı Fırat Havzası, Hitit İmparatorluğu'nun merkez bölgesi ve yayılım alanlarında benzerleri vardır¹⁹.

Erken Demir Çağı (Lev. 9: 1-2): Kapalı ağızlı bir çömleğe ve bir gövde parçasına ait iki örnek de pembe hamurludur. Orta kum katkılı ve orta derecede pişirilmiştir. Benzerleri Kafkasya'dan Doğu Anadolu'nun kuzeydoğusuna, Yukarı Fırat Havzası'ndan Yukarı Dicle Havzası'na ve Harran Ovasına kadar pek çok alanda vardır²⁰.

¹⁵ Lev. 7: 4-5: Arslantepe V, Di Nocera, 1998, Taf. 6: 11, 15-16, 18, 22; Lev. 7: 6: Elazığ-Baskil Kaz Mevki: Özdoğan, 1977, Lev. 75: 1; Arslantepe V, Di Nocera, 1998, Taf. 32: 11.

¹⁶ Kuzey Mezopotamya'da ortaya çıkan bu seramik türü doğuda Dicle Vadisi ve Zağroslar ile batıda Belih ya da Fırat ırmakları arasında kalan bölgede yoğunudur, güneye Sincar ve Abdülaziz dağlarının güneyine doğru gidildikçe azalır (Sevin, 1998, s. 383).

¹⁷ Lev. 7: 9: Arslantepe V: Di Nocera, 1993, 426-427; İmikuşığı: Sevin, 1998, Res. 3: 2-6; İmamoğlu: Uzunoğlu, 1986, Res. 10; İmamoğlu: Uzunoğlu, 1987, Res. 14. İmikuşığı OTÇ II evresi büyük bir yangın geçirmiştir. Bu tabakada *Habur* türü çanak çömlekler baskın mal grubudur. Sevin, bu evreye tarihlenen 12. yapı katı yangının en geç MÖ. 1600/1550 yıllarına tarihlendirilebileceğini belirtir (Sevin, 1988, s. 313).

¹⁸ Schoop, seri üretilen Hitit "Drab" mallarının, ilk kez Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda başladığını ve Hitit'in yıkılmasıyla son bulduğunu belirtir. Ayrıca yüzey işlemi uygulanmayan bu seri malların hemen her formun üretiminde olduğunu ifade eder. Hitit'in son dönemlerinde gri ve koyu yüzlü malların ortaya çıkışının da üretimdeki bozulmayı işaret ettiği önerilir (Schoop, 2011, s. 242).

¹⁹ Lev. 8: 1-3: Norşuntepe: Korbel, 1985, Taf. 2: 1390; Korucutepe: Umurtak, 1996, Lev. 5: 6; Büyükkale IVc: Fischer, 1963, Taf. 93: 839; Kinet 15: Gates, 2006, Fig. 9: 4; Lev. 8: 4: Korucutepe: Umurtak, 1996, Lev. 5: 7; Lev. 8: 5: Korucutepe: Umurtak, 1996, Lev. 23: 2; Lev. 8: 6: Korucutepe: Umurtak, 1996, Lev. 6: 6; Norşuntepe: Korbel, 1985, Taf. 26: 2403; Lev. 8: 7: Norşuntepe: Korbel, 1985, Taf. 3: 2139, Taf. 82: 2131; Lev. 8: 8: Norşuntepe: Korbel, 1985, Taf. 16: 4698.

²⁰ Lev. 9: 1: İmikuşığı 6: Sevin, 1995, Res. 15: 8; Norşuntepe: Hauptmann, 1976, Res. 54: 7; Köşkerbaba: Bilgi, 1987, Lev. 147: A.402; Tille IV-V: Blaylock, 1999, Fig. 3: 10; Lidar: Müller, 1999, Fig. 5: BB03; Dilkaya: Çilingiroğlu, 1993, Fig. 17; Syunik: Xnkikyan, 2002, Fig. XXI: 18; Harran Aşağı Yarımca: Coşkun, 2014, Fig. 3: 4.

Orta Demir Çağ (Lev. 9: 3-5): Bu dönemde iki farklı mal grubuna ait çanak çömlekler incelenmiştir.

Kiremit-Kahve Mal (Lev. 9: 3): Bir çanağa ait parça kahve hamurlu ve hamurunun renginde astarlıdır. Yukarı Fırat Havzası'nda benzerleri vardır²¹.

Kahve Astarlı Mal (Lev. 9: 4-5): Bir çanak parçası ve bir depolama kabına ait parça ile temsil edilir. Her ikisinin de hamurlarının üzerine kahve renkte astar uygulanmıştır. Benzeri Yukarı Fırat Havzası'ndadır²².

Kalecikler Höyüğü Çanak Çömlek Buluntuları:

Erken Tunç Çağı: Bu döneme ait çanak çömlekler içinde farklı mal gruplarına ait örnekler vardır.

Basit Yalın Mallar(Plain Simple Ware) (Lev. 10: 1): Krem hamurlu, hamurunun renginde astarlı, ačkılı ve iyi pişirilmiş çanak parçasının benzerleri Yukarı Fırat Havzası'nda ve Amik Ovası'nda vardır²³.

Karaz Malları (Lev. 10: 2-6): Kremden kahveye değişen hamur renkleri vardır. Orta ve kaba kum ile birlikte iki örnek (Lev. 10: 2, 3, 6) bitki katkıdır. Pişme nedeniyle tamamının dıőı siyah renktedir²⁴. Tüm örnekler ačkılıdır. Benzerleri tüm Yukarı Fırat Havzası'ndaki kazı ve yüzey araőtırmalarında bulunmuştur²⁵.

Elazığ Malatya Boyalıları (Lev. 10: 7-12): Kremden devetüyüne değişen tonlarda hamurları vardır. Oldukça ince hamurlu ve iyi pişirilmişlerdir. Ačkı zemin üzerine koyu kahve ve koyu kiremit renklerde bezeme yapılmıştır. Yatay bant içinde dikey (Lev. 10: 7-8, 10) veya yatay çizgiler (Lev. 10: 9), yatay bantlar (Lev. 10: 11) ve yatay çizgi üzerinde fiyonk motifi (Lev. 10: 12) vardır. Bu türde bezemeli örnekler Keban Projesi kurtarma kazılarında izlenir²⁶.

²¹ Lev. 9: 3: İmikuşığı 6: Sevin, 1995, Res. 14: 2; Zülümtepe ODÇ: Sevin, 1988, Res. 14: 5.

²² Lev. 9: 4: İmikuşığı 6: Sevin, 1995, Res. 13: 5.

²³ Lev. 10: 1: Elazığ Hulvenk: Russell, 1980, Fig. 13: 278: 23; Norşuntepe ETÇ I: Hauptmann, 1982, Fig. 42: 2; Amik G: Braidwood and Braidwood, 1960, Fig. 208: 5; Amik J: Braidwood and Braidwood, 1960, Fig. 336: 32.

²⁴ Kap dıőının siyah, içinin kırmızı veya kahverengi oluşu Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaygın ve erken bir unsur olarak nitelenmiştir (Işıklı, 2007, s. 328).

²⁵ Çok geniş alanda kullanılan Karaz türü çanak çömleklerde birbirini tekrarlayan ve daha çok fonksiyona yönelik formlar izlenir. Kap repertuvarı Elazığ-Malatya Havzası'nda daha zengindir (Işıklı, 2011, s. 72). Lev. 10: 2: Tepecik ETÇ III: Yalçın, 2012, Fig. 118; Elazığ Değirmen-tepe I: Duru, 1979, Lev. 32: 2; Malatya Karahöyük: Russell, 198, Fig. 8: 164: 9; Lev. 10: 3: Tepecik Geç Kalkolitik-ETÇ I: Yalçın, 201, Fig. 273; Elazığ Değirmen-tepe III: Duru, 1979, Lev. 27: 25; Elazığ Değirmen-tepe IV: Duru 1979: Lev. 25: 23; Lev. 10: 5 (Bezeme): Norşuntepe: Hauptmann 1982: Fig. 47: 3; Lev. 10: 6: Tepecik ETÇ IIIA: Yalçın, 2012, Fig. 312; Norşuntepe ETÇ I: Hauptmann, 1982, Fig. 44: 8; Elazığ Değirmen-tepe I: Duru, 1979, Lev. 32: 10; Elazığ Değirmen-tepe III: Duru, 1979, Lev. 27: 24.

²⁶ Lev. 10: 12: Pulur VIII: Koşay, 1976, Res. 93.

Kiremit Astarlı Mal (Lev. 10: 13): Kahve hamurlu ve kiremit astarlı, orta kum katkılı ve orta derecede pişirilmiş üçgen tutamaklı pişirme kabına ait bir parça ile temsil olunur²⁷.

Orta Tunç Çağı: Bu döneme ait çanak çömlekler arasında iki farklı mal grubu bulunmaktadır.

Elazığ Malatya Boyalıları (Lev. 11: 1): Bu tür çanak çömlekler, ETÇ'nin geç evresinde gelişir ve OTÇ'de de kullanılmaya devam eder²⁸. Açık kahve hamurlu ve krem astarlı parçada tutamak şeklinde bir çıkıntı vardır. Orta kum katkılı ve iyi pişirilmiş örnek koyu kiremit renkte boyalıdır. Yatay bantlar üzerinde noktalarla bezenmiştir. Benzeri Yukarı Fırat Havzası'ndadır²⁹.

Kiremit Kahve Mal (Lev. 11: 2-4): Kahve tonlarında hamurları vardır ve hamurlarının renginde astarlıdırlar. Örneklerden biri (Lev. 11: 2) orta kum, diğerleri kaba kum ve taşçık katkılıdır. Orta ve kötü derecede pişirilmişlerdir. Üç örnek de çarkta biçimlendirilmiştir. Benzerleri Yukarı Fırat Havzası ve Erzurum Ovası'nda vardır³⁰.

Geç Tunç Çağı (Lev. 11: 5-9, 12, 13, 14: 1): Bu dönem çanak çömleklerinin tümü kiremit-kahve mal grubu içinde değerlendirilmiştir. Kremden devetüyüne, kahveden kiremite değişen hamur renkleri vardır. Tamamı hamurunun renginde astarlanmıştır. Çoğu orta büyüklükte olmak üzere bazıları kaba kum (Lev. 13: 2, 4) ve bitki (Lev. 12: 1, 3; 13: 2) katkılıdır. Tek örnek dışında (Lev. 13: 2) tamamı iyi veya orta derecede pişirilmiştir. Hepsisi açıktır ancak açık kaliteleri değişiklik gösterir. Tamamı çark yapımıdır. İki örnekte ağır kenarında boya bant vardır (Lev. 12: 1, 13: 3). İki örnek ise boya bezemelidir³¹. Yatay hatlar arasında nokta motifi (Lev. 13: 1) ve yatay bantlar arasında üçgen

²⁷ Tek parça ile temsil edilen üçgen tutamaklı çömlek parçası, "Pişirme Kapları" olarak da bilinir. Kurban Höyük'te benzerlerinin Erkan Transkafkasya kültürü ile ilgili olabileceği önerilmiştir (Algaze, 1990, s. 329). Üçgen tutamaklı mutfak kapları bu merkezde Erken Tunç Çağı'nın hem erken hem de geç evrelerinde bulunmaktadır.

²⁸Şemsiyetepe'de OTÇ'ye geçiş evresini yansıtan açık renk zemin üzerine, donuk siyah veya kırmızı boya bezekli ve bir kısmı çark yapımı mallar bulunmuştur (Darga, 1983, s. 57). Korucutepe'de ETÇ III ile OTÇ I tümüyle karışık halde bulunmuştur, bu iki dönem arasındaki geçişin simgelenmesi olarak belirtilmiştir (Van Loon, 1971, s. 50). Arslantepe ETÇ IIIC örnekleri ile OTÇ boyalıları arasındaki teknik benzerliklerden bahsedilmiştir (Di Nocera, 1998, s. 96). Marro bu fikri destekler ve Yukarı Fırat Havzası'nda ETÇ III ile OTÇ I çanak çömlekleri arasında gerçek bir fark olmadığını ileri sürer (Marro, 2011, s. 303). Nitekim Fig. 11: 1'deki parçanın yakın benzerleri ETÇ olarak da tarihlenmiştir (Darga, 1984, Res. 7: b, Özdoğan, 1977, Şek. 64: 7).

²⁹ Lev. 11: 1: Arslantepe V, Di Nocera, 1998, Taf. 32: 6.

³⁰ Lev. 11: 2: Sos IVA, OTÇ I, Sagona, Sagona, 2000, Fig. 14: 8; Arslantepe V, Di Nocera, 1998, Taf. 1: 8; Lev. 11: 3: Arslantepe V, Di Nocera, 1998, Taf. 16: 6.

³¹ Arslantepe GTÇ'de görülen Hitit boyalılarının ETÇ'nin son evresinden OTÇ'ye ve bu dönemin içlerine kadar aynı gelenekten devam ettiği önerilmiştir (Di Nocera, 1998, s. 103). Boya bezemede önerilen bu devamlılığa ek olarak tek kulplu maşrapa formunun (Lev. 13: 1, 2) da OTÇ'de benzerleri vardır (Di Nocera, 1998, Fig. 6: 6).

motifi (Lev. 14: 1) ³² uygulanmıştır. Yukarı Fırat Havzası, Hitit İmparatorluğu'nun merkez bölgesi ve yayılım alanlarında benzerleri vardır³³.

Erken Demir Çağ: İncelenen çanak çömleklerde iki farklı mal grubu gözlemlenmiştir.

Pembe-Devetüyü Mal (Lev. 14: 2-5): Devetüyü, açık kahve hamurlu ve hamurlarının renginde astarlıdır. Üç örnek de orta-kaba kum ve bitki katkılıdır. Dış yüzeyleri hafifçe açıklanmış örnekler kötü pişirilmiştir. Geniş yayılım alanı bulan yivli çanak çömlekler Yukarı Fırat Havzası'nda da yaygındır³⁴.

Kiremit Astarlı Mal (Lev. 14: 6, 7): Mal, teknik ve form olarak pembe-devetüyü mal ile dış yüzlerindeki kiremit renkteki astarları³⁵ dışında tamamen benzerdirler³⁶.

Değerlendirme-Sonuç: Yukarı Fırat Havzası'nda ilk sistemli yüzey araştırmaları 1967'de, Keban Projesi Kurtarma kazıları ise hemen sonrasında 1968'de başlar. Bölgede yapılan önceki çalışmaların neredeyse tamamı Urartular'a yöneliktir. Keban Baraj Alanı kurtarma kazıları, suyun dolmasıyla 1975'te son bulur. Bu dönüşümsüz tahribat öncesinde uluslararası ekiplerce yapılan kazılar sonucunda bölge, Yakınoğlu'nun görece en iyi tanınan arkeolojik istasyonlarından biri haline gelmiştir. Bu geniş alanın batısında bulunan Ağın, kuzeyde Kemaliye (Eğin) ile Erzincan Ovası'na, batıda da Arapkir yolu ile Malatya Ovası'na açılan önemli bir alandır. Karasu ile Murat nehirleri, Keban Barajı'nın yapımından önce Ağın'da birleşerek Fırat'ı oluşturmaktaydılar. Keban Baraj Gölü alanının doğusundaki verimli Altınova Bölgesi, büyük boyutlu ve merkez

³² Lev. 14: 1 numaralı parçanın fotoğraftan çizimini yapan Arş. Gör. Canan Karataş Yüksel'e teşekkürlerimi sunarım.

³³ Lev. 11: 5: Norşuntepe: Korbel, 1985, Taf. 1: 2159; Norşuntepe Hauptmann, 1971, Fig. 56: 2; Korucutepe: Umurtak, 1996, Lev. 20: 2/3; İmikuşağı 10: Konyar, 2006, Fig. 5; Lev. 11: 6: Norşuntepe: Korbel, 1985, Taf. 1: 4045; Boğazköy Aşağı Şehir 4: Fischer, 1963, Taf. 92: 822; Lev. 11: 7: Norşuntepe: Korbel, 1985, Taf. 3: 5276; Norşuntepe Hauptmann, 1969/1970: Abb. 4: 2; Büyükkale III: Fischer, 1963, Taf. 94: 848; Lev. 11: 8-9: Norşuntepe: Korbel, 1985, Taf. 2: 1405; Büyükkale IIIa: Fischer, 1963, Taf. 119:1032; Lev. 12: 2-3: Korucutepe: Umurtak, 1996, Lev. 21: 6; Norşuntepe: Korbel, 1985, Taf. 4: 3405, 5: 2702; Büyükkale IVc: Fischer, 1963, Taf. 110:969; Lev. 12: 4: Norşuntepe: Korbel, 1985, Taf. 6: 2440; Lev. 12: 5: Korucutepe: Umurtak, 1996, Lev. 15: 8; Lev. 12: 6: Norşuntepe: Korbel, 1985, Taf. 6: 1722; Korucutepe: Umurtak, 1996, Lev. 17: 8; Boğazköy Aşağı Şehir 4a: Fischer, 1963, Taf. 59: 541; Lev. 12: 7: Norşuntepe: Korbel, 1985, Taf. 76: 2151; Korucutepe: Umurtak, 1996, Lev. 29: 4; Lev. 13: 1 Form: Korucutepe: Umurtak, 1996, Lev. 25: 4; İmikuşağı 10: Konyar, 2006, Fig. 9, Bezeme: Norşuntepe: Korbel, 1985, Taf. 140: 1813; Lev. 13: 2: Norşuntepe: Korbel, 1985, Taf. 187: 551; Korucutepe: Ertem, 1979, Lev. 14: 1; Korucutepe: Umurtak, 1996, Lev. 13: 2; Büyükkale IVc: Fischer, 1963, Taf. 51:498; Lev. 13: 3: Norşuntepe: Korbel, 1985, Taf. 109: 2387; Boğazköy Aşağı Şehir 4: Fischer, 1963, Taf. 54: 522; Lev. 13: 4: Norşuntepe: Korbel, 1985, Taf. 34: 5062; Lev. 13: 5: Norşuntepe: Korbel, 1985, Taf. 34: 5002; Lev. 14: 1: İmikuşağı 10: Sevin, 1988, Res. 17: a-b; Konyar, 2006, Fig. 7.

³⁴ Lev. 14: 3-4: İmikuşağı 6: Sevin, 1995, Res. 13: 1, 2; Tepecik: Esin, 1970, Lev. 7: 9; Norşuntepe: Bartl, 2001, Fig. 2: 2; Lev. 14: 5: İmikuşağı 6: Sevin, 1995, Res. 13: 4; Norşuntepe Hauptmann, 1969/1970, Abb. 18: 11.

³⁵ Kiremit Astarlı Yivli malların Van Gölü Havzası'nda *Bianili* türü malların öncüsü olduğu kabul edilmektedir (Sevin, 2004, s. 380).

³⁶ Lev. 14: 7: Tepecik: Esin, 1970, Lev. 7: 6.

karakterli höyükleri ile diğer alanlara göre daha yoğun çalışmalara sahne olmuştur (Whallon-Sönmez, 1970, s. 2). Bununla birlikte Keban Baraj Alanının batıya açılan Ağin çevresinde daha sınırlı ölçüde çalışmalar yapılmıştır. Ümit Serdaroğlu tarafından yürütülmüş olan kazılara ait çanak çömlek malzemesinin değerlendirilme çabası da bu boşluğun doldurulmasına yöneliktir.

Yukarı Fırat Havzası Erken Kalkolitik Dönem'den itibaren yerleşimlere sahne olmuştur. Bulunan çanak çömlekler arasında Kuzey Mezopotamya etkili olanlar ile beraber yerel karakterde örnekler de vardır³⁷. Hoşriik Mevkii'nde bu döneme tarihlenen 3 örnek söz konusudur (Lev. 2: 1-3).

ETÇ içinde, Karaz türü çanak çömlekler çalıştığımız malzeme içinde de sayıca en fazla olanlardır (Lev. 3, 4: 1-5, 10: 1-6). Bu tür çanak çömleklerin gelişimi ile ilgili değişik öneriler vardır ve bu çanak çömlekler ETÇ'de Kafkasya ve Doğu Anadolu Bölgesi'nin tamamında baskın olan mal grubudur³⁸. *Elazığ Malatya Boyahıları* olarak adlandırılan çanak çömlekler (Lev. 5: 1-7, 10: 7-12) Elazığ-Malatya Bölgesi'ne özgüdür ve ETÇII'den itibaren görülmeye başlar. *Basit Yalın Mallar (Plain Simple Ware)* örnekleri (Lev. 2: 4-6, 10: 1) ile tek parça ile temsil edilen üçgen tutamaklı kiremit astarlı çömlek parçası (Lev. 10: 13) ETÇ'nin diğer mal gruplarıdır.

Orta Tunç Çağı'nda Arslantepe, Yukarı Fırat Havzası için önemli bir referans merkezdir. Çalıştığımız malzeme içinde sayıca en yoğun olan grup *Gri Mallardır* (Lev. 5: 8-10, 6), *Habur* türünde tek parça (Lev. 7: 9), Devetüyü (Lev. 7: 1-3), ve Kahve Mallar (Lev. 11: 2-4) ile *Elazığ Malatya Boyahıları* (Lev. 7: 4-8, 11: 1) bu dönemin diğer çanak çömlek gruplarıdır. Arslantepe'de OTÇ'nin iki evresi VA1 ve VA2 arasında kiremit astarlı ve siyah mallar, bej ve turuncu mallara doğru dönüşür. İnce bej mallar OTÇ'nin geç evresinde azalma eğilimindedir. Buna karşılık kahve mallar ve boyalılarda yükseliş vardır (Di Nocera, 1998, s. 84)³⁹. Yukarı Fırat Havzası'ndaki buluntu tabakaları göz önünde bulundurulduğunda Gri Malların OTÇ'nin erken evresine, Devetüyü ve Kahve Malların ise geç evresine tarihlendirilmesinin yanlış olmayacağı kanaatindeyiz. Yukarı Fırat

³⁷ Tülin-tepe'de Halaf malları ile birlikte koyu yüzlü açkılı mallar vardır (Esin, 1976, s. 127). Tepecik Geç Kalkolitik Dönem tabakalarında Uruk malları ile Karaz malları bir arada bulunmuştur (Esin, 1979b, s. 93).

³⁸ Bu mal grubunun Kalkolitik Dönem "koyu yüzlü açkılı malları"ndan geliştiği önerildiği gibi (Esin, 1976, s. 127, Esin, 1982, s. 87, Sagona, Sagona, 2000, s. 62), Orta Aras Vadisi'ndeki Ovçular'da bu çanak çömleklerin yerel örneklerden gelişmediği ifade edilmiştir (Marro, 2011, s. 295). Erzurum Karaz kazısı malzemesi içinde ışıklı tarafından Karaz I olarak adlandırılan ve ETÇ'nin en erken evresine ait örnekler yine ışıklı tarafından M.Ö. 3500-3300 arasına yerleştirilir. Işıklı, Erzurum Bölgesi'nde Karaz kültürünün "biçimlenme süreci"nin Geç Kalkolitik ve hemen sonrasında ETÇ'li kapsadığını ve M.Ö. 3500-3000 arasına yerleştirildiğini ifade eder (Işıklı, 2007, s. 339, 341). Kuzeybatı İran'da gerçekleştirilen son dönem yüzey araştırmalarında Geç Kalkolitik sonunda yerleşimlerinin çoğunun terk edildiği ve Karaz yerleşimlerinin başka alanlara kurulduğu belirtilmiştir, incelenen merkezlerden yalnızca birinde Geç Kalkolitikten ETÇ'ye geçişin yaşandığı anlaşılmıştır (Maziar, 2015, s. 31). Van Gölü Havzası'nda yapılan yüzey araştırmalarında hem ova seviyesinde hem de yüksek kalelerde bulunan Karaz türü çanak çömlekler bu dönem için tipiktir (Özfrat, 2007, s. 115).

³⁹ Ayrıca bkz. Griffin 1980: 70; Sevin 1988: 312; Uzunoğlu 1987: 215; Hauptmann 1971: 73, 1974: 77

Havzası'nda ETÇ'den OTÇ'ye geçişte kültürel bir kesinti yoktur⁴⁰. Di Nocera, Arslantepe OTÇ mallarında Torosların güneyi ile ilişkilerin sınırlı olduğunu ve dağların kültürel bir bariyer oluşturduğunu söyler (DiNocera, 1998, s. 121).

Geç Tunç Çağ içinde değerlendirilen çanak çömleklerin tamamı Kiremit-Kahve Mal grubundadır (Lev. 8, 11: 2-9, 12, 13, 14: 1). Hamur renkleri devetüyünden açık kahveye ve kiremite kadar çeşitlilik gösterir.

Erken Demir Çağ'da Elazığ bölgesinde yerleşimler GTÇ II'ye oranla artmıştır. Bu yeni dönem yivli mallarla karakterize olur⁴¹. EDÇ çanak çömlekleri Pembe-Devetüyü Mal (Lev. 9: 1, 2, 14: 2-5) ve Kiremit Astarlı Mal (Lev. 14: 6, 7) olarak iki grupta incelenmiştir.

Orta Demir Çağ çanak çömlekleri içinde Kiremit-Kahve Mallar (Lev. 9: 3) ile Kahve Astarlılar (Lev. 9: 4, 5) bulunur. Yukarı Fırat Havzası Orta Demir Çağ'da yoğun Urartu yerleşimlerine sahne olmuştur⁴².

Bu çalışmada Hoşrik Mevki ile Kalecikler Höyüğü arasında, Hoşrik Mevki'nden Kalkolitik, Kalecikler Höyüğünde ise ODÇ çanak çömleklerinin bulunuşu dışında, tarihsel gelişim açısından tam bir benzerlikten bahsedebiliriz.

Her iki yerleşim de, Elazığ-Malatya bölgesinin tarihsel sürecini paylaşmış görünmektedir. Bununla beraber Hoşrik Mevki'nden bulunan *Habur* malı ile Kalecikler Höyüğü'ndeki kaliteli Hitit malları bu yerleşimlerin en azından ilgili dönemlerde önemli birer konumda olabileceği izlenimi vermektedir. Ancak bu şimdilik oldukça zayıf bir öngörüdür. Keban Bölgesi'nin batısındaki bu merkezlerin, ne tür bir yerleşim modeli içinde yer aldığı, Yukarı Fırat Havzası yerleşimleri içindeki önemi ancak tüm malzemenin değerlendirilmesi ile mümkün olacaktır.

⁴⁰ Yukarı Fırat Havzası'nda Kalecikler, Kalaycık, Korucutepe ETÇ II, Norşuntepe, Han İbrahim Şah, Tepecik ETÇ III 2a-2b arası ve Pulur'da ETÇ boyunca üç kez olmak üzere (Serdaroğlu, 1971, s. 25, Serdaroğlu, 1972, s. 12; Van Loon, 1971, s. 49, Hauptmann, 1970, s. 112, Ertem, 1972, s. 65, Koşay, 1976, s. 9-11), ETÇ içinde ve özellikle dönemin sonunda yangın tabakaları rapor edilmiştir. Tesadüfi olamayacak şekilde bulunan yangın tabakalarına karşın, OTÇ'de istisnalar dışında yerel unsurların geliştiğini, kültürel bir kesintinin olmadığını söylemek yanlış olmaz.

⁴¹Yivli malların kökeni ve yayılım alanı uzun zamandır tartışılan bir konudur (Sevin, 1991, s. 96; Bartl, 2001, s. 398, 399, Roaf, Schachner, 2005, s. 120, Müller, 2005, s. 112, Erdem, 2012, s. 119, 120). Biz burada yivli malların Elazığ-Malatya Havzası'nda çok yoğun kullanıldığını, EDÇ'nin ise C14 verilerine göre Norşuntepe'de M.Ö. 1150-1100 ile 1000-950, Korucutepe'de ise M.Ö. 1150'ye tarihlendirildiğini söyleyebiliriz (Bartl, 2001, s. 391, Van Loon, 1971, s. 55, 56). Bu tarih Van Gölü Havzası için daha geriye gider (Sevin, 2004, s. 378).

⁴² Pirot Höyük, Köşkerbaba ve Norşuntepe EDÇ tabakalarına son veren büyük bir yangın vardır (Karaca, 1984, s. 105, Bilgi, 1983, s. 90, Hauptmann, 1971, s. 76). Bu tahribat, Hauptmann ve Bilgi tarafından Urartu istilasına bağlanmıştır (Hauptmann, 1976: s. 51, Bilgi, 1984, s. 113, 114). Havza, M.Ö. 8. yüzyıldan itibaren Urartularca ele geçirilmiş ve eyalet sistemi içine alınmıştır. M.Ö. 7. yüzyılın ilk çeyreğinde de Malatya dışında bölge Urartu kontrolindedir (Sevin, 1986, s. 283).

Kaynakça/Bibliography

- Abay, E. (1997). *Die Keramik der Frühbronzezeit in Anatolien mit "Syrischen Affinitäten"*, Mümster
- Algaze, G. (1990). *Period IV: The Middle-Late Part of the Early Bronze Age*, G. Algaze (Ed.), *Town and Country In Southeastern Anatolia, Vol. II: The Stratigraphic Sequence at Kurban Höyük*, Chicago, (311-368).
- Bartl, K. (2001). *Eastern Anatolia in the Early Iron Age*, R. Eichmann- H. Parzinger (Eds.), *Migration und Kulturtransfer*, , Bonn, (383-410).
- Bilgi, Ö. (1983). Köşkerbaba Höyük 1981 Dönemi Kazıları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, IV, Ankara, 89-93
- Bilgi, Ö. (1984). Köşkerbaba Höyük Kazıları-1982. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, V, Ankara, 113-116.
- Bilgi, Ö. (1987). Köşkerbaba Höyük Kazısı, 1979. *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Aşğı Fırat Projesi 1978-1979 Çalışmaları*, Seri I-Yayın: 3, Ankara, 189-217.
- Blaylock, S., R. (1999). *Iron Age Pottery from Tille Höyük, South-Eastern Turkey, Preliminary Information on the Pottery of the Iron Age*. A. Hausleiter, A. Reiche (Eds.), *Altertumskunde des Vorderen Orients Archäologische Studien zur Kultur und Geschichte des Alten Orients*, Band 10, Münster, (263-286).
- Braidwood, R., J.,- Braidwood, L., S. (1960). *Excavations in the Plain of Antioch I: The Earlier Assemblages Phases A-J*, Chicago.
- Coşkun, N. (2016). Middle and Neo-Assyrian Periods at the Harran Plain in Southeastern Anatolia: In the Light of Survey. *9. International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East*, Basel, 9-13 June 2014, 1375-1392.
- Çilingiroğlu, A. (1993). Van-Dilkaya Höyüğü Kazıları Kapanış. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, XIV- I, Ankara, 469-492
- Darga, M. (1983). Şemsiyetepe Kazıları 1981 Yılı Çalışmaları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, IV, Ankara, 55-62
- Darga, M. (1984). Şemsiyetepe Kurtarma Kazıları 1982 Yılı Çalışmaları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, V, Ankara, 91-96
- Darga, M. (1986). Şemsiyetepe Kazıları 1984 Yılı Çalışmaları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, VII, Ankara, 119-129.

Di Nocera, G., M. (1993). *Die Mittelbronzezeit Keramik von Arslantepe: einige Vorläufige Bemerkungen*, M. Frangipane, H. Hauptmann, M. Liverani, P. Matthiae, M. Mellink (Eds.), *Between the Rivers and Over the Mountains*, Archaeologica Anatolica et Mesopotamica, Roma.

Di Nocera, G., M. (1998). *Arslantepe VIII, Die Siedlung Der Mittelbronzezeit von Arslantepe*, Roma.

Duru, R. (1979). *Keban Projesi Değirmentepe Kazısı 1973*, Ankara.

Erdem, Ü., A. (2012). Regional Variations in Iron Age Grooved Pottery in Eastern Anatolia. A. Çilingiroğlu, A. Sagona (Eds.), *Anatolian Iron Ages VII*, (113-131).

Ertem, H. (1972). *Han İbrahim şah Kazısı, 1970*, Keban Projesi 1970 Çalışmaları, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-No: 3, Ankara, 75-79.

Ertem, H. (1979). *Korucutepe Kazısı, 1973. Keban Projesi 1973 Çalışmaları*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-No: 6, Ankara, 33-43.

Esin, U. (1970). Tepecik Kazısı 1968 Yılı Ön Raporu. *1968 Yaz Çalışmaları, Metin*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-No: 5, Ankara, 147-173.

Esin, U. (1976). Tülintepe Kazısı, 1972. *Keban Projesi 1972 Çalışmaları*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-No: 5, Ankara, 119-134.

Esin, U. (1979a). Tülintepe Kazısı, 1973. *Keban Projesi 1973 Çalışmaları*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-No: 6, Ankara, 115-127.

Esin, U. (1979b). Tepecik Kazısı, 1973. *Keban Projesi 1973 Çalışmaları*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-No: 6, Ankara, 79-95.

Esin, U. (1982). Tepecik Kazısı, 1974. *Keban Projesi 1974-1975 Çalışmaları*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-No: 7, Ankara, 71-119.

Esin, U. (1987). Değirmentepe Kazısı, 1979. *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Aşağı Fırat Projesi 1978-1979 Çalışmaları*, Seri I-No: 3, Ankara, 89-117.

Fischer, F. (1963). *Die Hethitische Keramik Von Boğazköy*, Berlin.

Frangipane, M. (2000). *The Late Chalcolithic/EB I Sequence at Arslantepe. Chronological and cultural remarks from a frontier site*. Chronologies des pays

du Caucase et de l'Euphrate aux IVE-IIIe millénaires. From the Euphrates to the Caucasus: Actes du Colloque d'Istanbul, 16-19 décembre 1998, 439-471.

Gates, M., H. (2006). *Dating tje Hittite Levels at Kinet Höyük: a Revised Chronology*. Mielke, U-D. Schoop, J. Seeher (Eds.), Strukturierung und Datierung in der hethitischen Archäologie, Voraussetzungen-Probleme-Neue Ansätze, Internationaler Workshop (İstanbul, 26-26 November 2004), Byzas 4, İstanbul, (393-311).

Griffin, E., E. (1980). The Middle and Late Bronze Age Pottery. M. N. Van Loon (Ed.), *Korucutepe 3*, Amsterdam, (3-109).

Hauptmann, H. (1969/1970). Norşun-Tepe Historische Geographie und Ergebnisse der Grabungen 1968/69. *Istanbul Mitteilungen*, 19/20, Tübingen, 21-78.

Hauptmann, H. (1970). Norşun-Tepe 1968 Kazıları Ön Raporu. *1968 Yaz Çalışmaları, Metin*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-Yayın: I, Ankara, 103-131.

Hauptmann, H. (1971). Norşun Tepe Kazısı, 1969. *Keban Projesi 1969 Çalışmaları*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-No: 2, Ankara, 71-91.

Hauptmann, H. (1974). Norşun Tepe Kazısı, 1971. *Keban Projesi 1971 Çalışmaları*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-No: 4, Ankara, 71-83.

Hauptmann, H. (1976). Norşuntepe Kazıları, 1972. *Keban Projesi 1972 Çalışmaları*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-No: 5, Ankara, 41-60.

Hauptmann, H. (1982). Norşuntepe Kazıları, 1974. *Keban Projesi 1974-1975 Çalışmaları*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-No: 7, Ankara, 15-71.

Işıklı, M. (2007). *Erzurum Bölgesi'nde Karaz Kültürü'nün Başlangıcı Son Dönem Araştırmalarının Genel Bir Değerlendirmesi*. B. Can, M. Işıklı (Eds.), Doğudan Yükselen Işık Arkeoloji Yazıları, İstanbul, (325-350).

Işıklı, M. (2011). *Doğu Anadolu Erken Transkafkasya Kùltürü, Çok Bileřenli Geliřkin Bir Kùltürün Analizi*, İstanbul.

Karaca, Ö. (1984). Pirot Höyük 1982 Kazıları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, V, Ankara, 103-107

Konyar, E. (2006). *Old Hittite Presence in the East of the Euphrates in the Light of the Stratigraphical Data from İmikuşağı (Elazığ)*, D. P. Mielke, U-D. Schoop, J. Seeher (Eds.), *Strukturierung und Datierung in der hethitischen Archäologie, Voraussetzungen-Probleme-Neue Ansätze, Internationaler Workshop (İstanbul, 26-26 November 2004)*, Byzas 4, İstanbul, (333-349).

Korbel, G. (1985). *Die Spätbronzezeitliche Keramik von Norşuntepe*, Hannover.

Koşay, H. Z. (1976). *Keban Projesi Pulur Kazısı 1968-1970*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri III-No: 1, Ankara.

Marro, C. (1997). *La Culture du Haut-Euphrate au Bronze Ancien. Essai d'interprétation à partir de la céramique peinte de Keban (Turquie)*, İstanbul.

Marro, C. (2011). Eastern Anatolia in The Early Bronze Age G. McMahon, S. Steadman (Eds.), *The Oxford Handbook of Ancient Anatolia: (10,000-323 BCE)*, (290-307).

Maziar, S. (2015). Settlement Dynamics of the Kura-Araxes culture: An Overview of the Late Chalcolithic and Early Bronze Age in the Khoda Afarin Plain. *Paléorient*, 41. 1, 25-36

Mùller, U. (1999). Die eisenzeitliche Keramik des Lidar Höyük. A. Hausleiter, A. Reiche (Eds.), *Altertumskunde des Vorderen Orients Archäologische Studien zur Kultur und Geschichte des Alten Orients* Band 10, Münster, (405-433).

Mùller, U. (2005). *Norşuntepe and Lidar Höyük. Two Examples for Cultural Change During the Early Iron Age*. A. Çilingiroğlu, G. Darbyshire (Eds.), *Anatolian Iron Ages V*, Ankara, (107-114).

Özdoğan, M. (1977). *Aşağı Fırat Havzası 1977 Yüzey Araştırmaları*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Aşağı Fırat Projesi Yayınları, Seri I-No: 2, Ankara.

Özfirat, A. (2007). A survey of Pre-classical Sites in Eastern Turkey. Fourth Preliminary Report: The East Shore of Lake Van. *Ancient Near Eastern Studies*, XLIV, 113-140.

Palumbi, G. (2003). Red-Black Pottery: Eastern Anatolian and Transcaucasian Relationships Around the Mid-Fourth Millenium B.C. *Ancient Near Eastern Studies*, 40, 80-134.

Roaf, M., Schachner, A. (2005). *The Bronze Age Transition in the Upper Tigris Region: New Information from Ziyaret Tepe and Giricano*. A. Çilingiroğlu, G. Darbyshire (Eds.), *Anatolian Iron Ages V*, Ankara, (115-123).

Russell, H. F. (1980). *Pre-Classical Pottery of Eastern Anatolia, Based on a survey by Charles Burney of sites along Euphrates and around Lake Van*, BAR International Series 85.

Sagona, A., Sagona, C. (2000). Excavations at Sos Höyük, 1998 to 2000 Fifth Preliminary Report. *Ancient Near Eastern Studies*, XXXVII, 57-127

Schoop, U-D. (2011). *Hittite Pottery: A Summery*. H. Genz, D. P. Mielke (Eds.), *Insights into Hittite History and Archaeology*, Peeters, (241-275).

Serdaroğlu Ü. (1969). 1969 Ağın ve Kalaycık Kazıları. *Türk Arkeoloji Dergisi*, XVII-2, Ankara, 185-210

Serdaroğlu Ü. (1970a). *1968 Ağın ve Kalaycık Kazıları Ön Raporu*. 1968 Yaz Çalışmaları, Metin, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-Yayın: I, Ankara, 29-40.

Serdaroğlu Ü. (1970b). *1968 Ağın ve Kalaycık Kazıları Ön Raporu*, 1968 Yaz Çalışmaları, Şekiller, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-Yayın: I, Ankara.

Serdaroğlu Ü. (1971). Ağın ve Kalaycık Kazıları, 1969. Keban Projesi 1969 Çalışmaları, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-No: 2, Ankara, 23-26.

Serdaroğlu, Ü. (1972). *Ağın ve Kalaycık Kazıları 1970*. Keban Projesi 1970 Çalışmaları, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-No: 3, Ankara, 7-23.

Serdaroğlu, Ü. (1974). *Ağın ve Kalaycık Kazıları, 1971*. Keban Projesi 1971 Çalışmaları, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-No: 4, Ankara, 13-25.

Sevin, V. (1986). Malatya-Elazığ-Bingöl İlleri Yüzey Araştırması, 1985. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, IV, Ankara, 279-300.

Sevin, V. (1988). İmikuşağı Kazıları, 1986. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, IX-1, Ankara, 299-333

Sevin, V. (1991). The Early Iron Age in the Elazığ Region and the Problem of The Mushkians. *Anatolian Studies*, 41, , 87-97.

Sevin, V. (1995). *İmikuşağı I*, Ankara.

Sevin, V. (1998). *İmikuşağı Kazılarının Işığında Habur Seramiğinin Kuzey Yayılımı*, XXXIV. Uluslararası Assiriyojoloji Kongresi Bildiriler, Ankara, 383-393

Sevin, V. (2004). Son Tunç/Erken Demir Çağı Van Bölgesi Kronolojisi, Kökeni Aranan Bir Devlet: Urartu. *Belleten*, LXVIII, 354-386

Umurtak, G. (1996). *Korucutepe II, 1973-1975 Dönemi Kazılarında Bulunmuş Olan Hitit Çağı Çanak Çömleği*, Ankara.

Uzunoğlu, E. (1986). İmamoğlu Kazıları 1984 Yılı Çalışmaları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, VII, Ankara, 181-201.

Uzunoğlu, E. (1987). Malatya-İmamoğlu Höyüğünde 1985 Yılı Kazı Çalışmaları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, VIII, Ankara, 213-229.

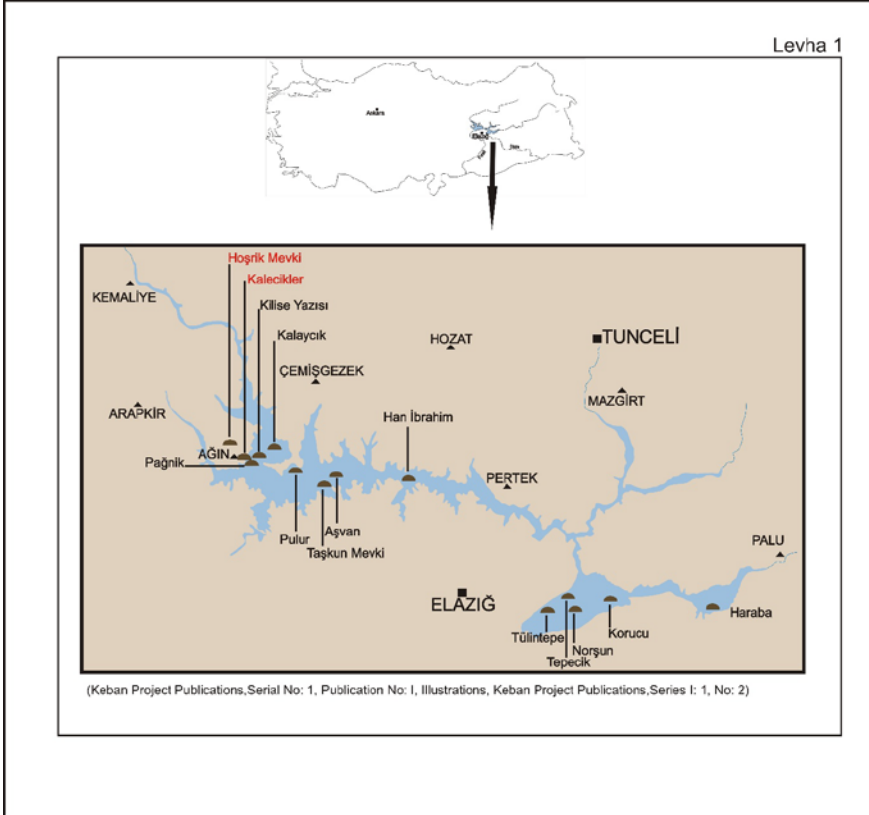
Van Loon, M. (1971). *Korucu Tepe Kazısı, 1969*. Keban Projesi 1969 Çalışmaları, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-No: 2, Ankara, 47-71.

Whallon, R., Sönmez, K. (1970). *Keban Su Birikim Alanı Yüzey Araştırması*. 1968 Yaz Çalışmaları, Metin, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları, Seri I-Yayın: I, Ankara, 1-13.

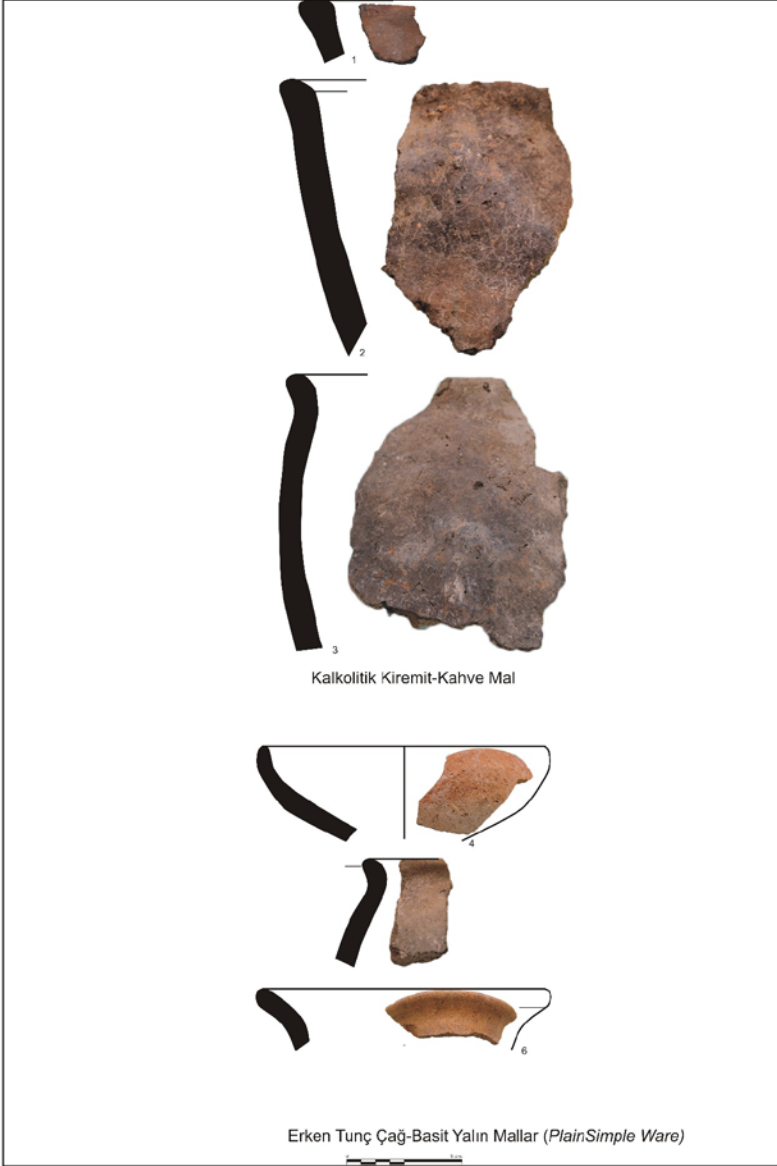
Xnkikyan, O. S. (2002). *Syunik During the Bronze and Iron Ages*.

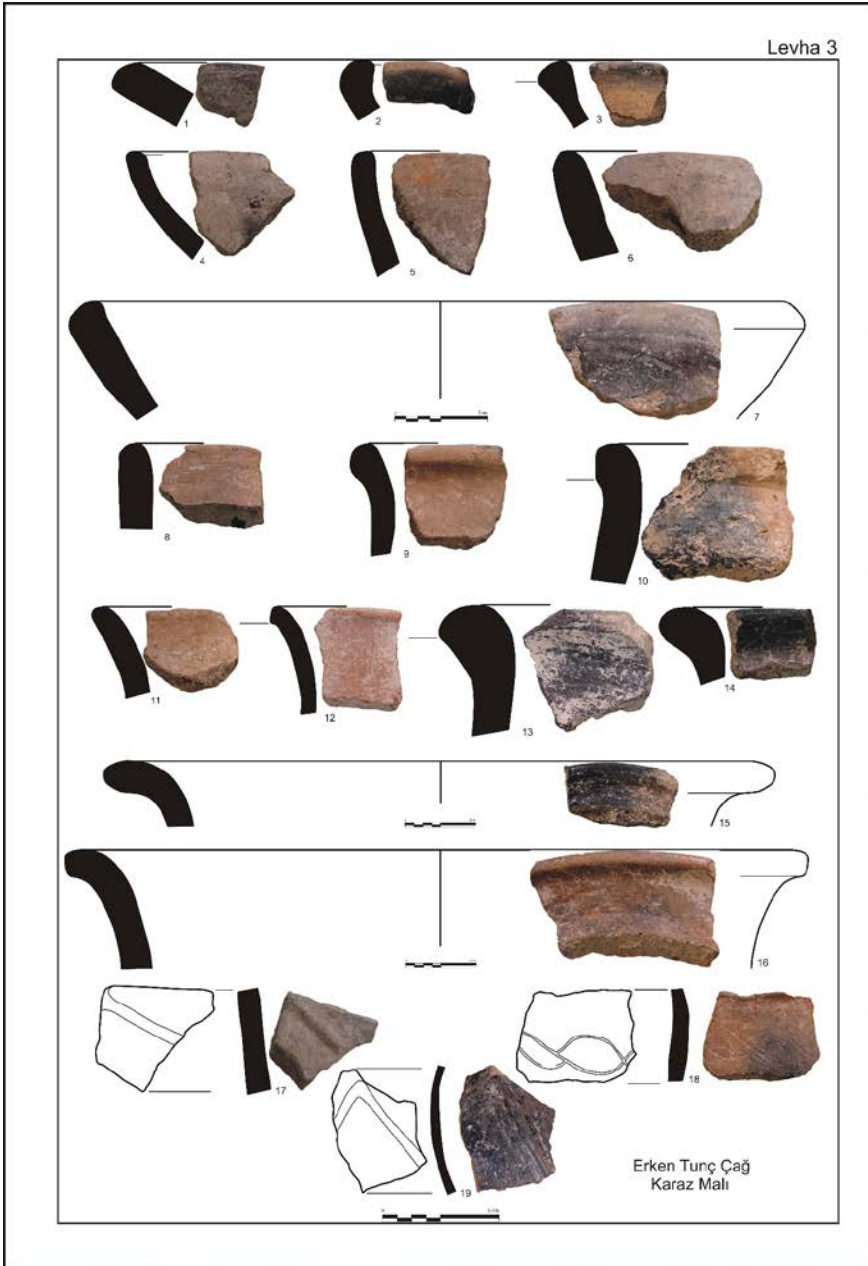
Yalçın, G., H. (2012). *Die Karaz Keramik von Tepecik Ostanatolien*, İstanbul.

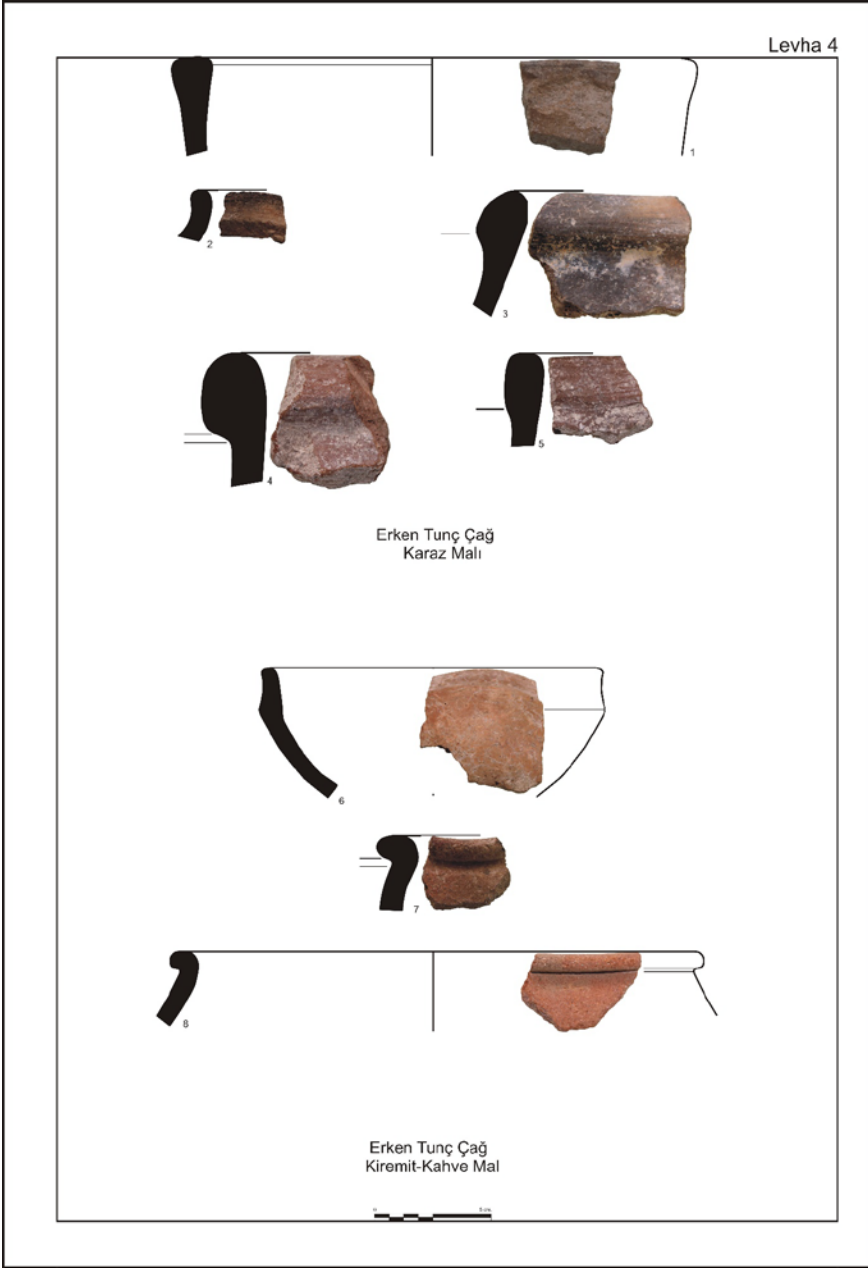
Figürler / Figures

Levha 2

Erken Tunç Çağ
Elazığ-Malatya Boyahıları

Orta Tunç Çağ
Gri Mal

